AOFDersleri.com

SİYASET FELSEFESİ

Siyaset:

Arapça kökenli bir kelimedir. İdare etmek anlamına gelir. Batı dillerinde kullanılan politika ise eski Yunanca da şehir ile ilgili işlerin idaresi anlamında "polis" kelimesinden gelmektedir. Günümüzde siyaset yönetim ile ilgili işlerin bütününü ifade etmektedir. Toplumsal bir işleyiş olarak siyasetin bazı problemleri siyaset bilimi içerisinde değerlendirilir.

Siyaset Bilimi:

Siyasal güçlerin nasıl ve hangi koşullarda ortaya çıktığını, yönetsel biçimler arasındaki farkları ve ilişkileri, bu yönetim biçimlerinin ne tür sonuçlar doğurduğunu olgusal bir biçimde araştıran bilim dalıdır. Siyaset bilimi de diğer bilimler gibi sebep – sonuç ilişkilerini değerlendiren kuramsal açıklamalar getiren bir alandır. Yani tüm bilimlerde bulunan determinist yaklaşım siyaset bilimi için de söz konusudur. Siyaset bilimi, siyaseti ve bununla ilgili konularda olanı incelerken, olması gerekeni sorgulamak ve tasarlamak siyaset felsefesi alanında yapılır. Yani siyaset biliminin işi olması gerekeni sorgulamak, araştırmak değil, olanı sorgulamak ve açıklamaktır.

Siyaset Felsefesi:

Yönetim, iktidarı siyasi, devlet gibi temel siyaset kavramlarını sorgulayan, açıklamaya çalışan, bunun yanında iyi bir yönetimin nasıl olması gerektiği, iyi bir yöneticide bulunması gereken özellikleri, egemenliğin kaynaklarını araştıran felsefe alanıdır. Siyaset felsefesi ve siyasetin kendisi dönemsel olarak farklı problemlerle uğraşmış farklı açıklamalar getirmiştir. Çünkü siyasetin kendisi, içinde bulunduğu toplumsal koşulların bir ürünüdür. İlkçağ, Ortaçağ ya da Yeniçağ farklı toplumsal koşullar bütününü ifade etmektedir. Dolayısıyla, farklı ekonomik ve tarihsel koşullar altında siyaset ve siyaset felsefesi de farklı konularla ilgilenmiştir. Örneğin Ortaçağda tüm insanların bir din etrafında toplanması söz konusu iken, Yeniçağda birey ve bireyin özgürlükleri öne çıkmıştır.

Siyaset Felsefesinin Temel Kavramları

Siyaset:

İnsan, devlet ve ülke yönetimi ile ilgili her şey anlamında kullanılır.

Birey:

Bir toplumun üyesi olan ve üyesi olduğu toplumu oluşturan, mevcut konumunun farkında olan insandır. Siyaset felsefesinde birey, özgür olan ya da olmayan, yöneten ya da yönetilen birey olarak, siyasi ve hukuki konumlar alır.

Toplum:

Sınırları belirli bir toprak parçası üzerinde karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olan insanların oluşturduğu bütünlüktür. Bir toplum içinde sosyal ve ekonomik ilişkiler vardır. Bu ilişkiler tarihsel ve toplumsal bir temel üzerinde şekillenir. Çağdaş toplum anlayışı siyasal organizasyon anlamını da taşır. İlkel topluluklara göre, günümüz toplumlarında bireyler arasındaki ilişki doğal temellere göre değil, siyasal nitelikli hukuki sözleşmelere göre düzenlenir.

Devlet:

Sınırları belirlenmiş bir alanda yaşamakta olan toplumun en büyük siyasal ve hukuki kurumudur. Devlet toplum içerisinde birtakım görevlerin yerine getirilmesinden sorumlu, hiyerarşik bir yapı içinde işleyen bir örgüttür. Devletin var olabilmesi için bir toplumun olması gereklidir. Ayrıca bu toplumun üzerinde yaşadığı, sınırları belirlenmiş bir toprak parçasının yani vatanın varlığı gereklidir. Vatanın olmadığı durumlarda bir toplumun varlığından bahsedilse bile bir devletin varlığı söz konusu olamaz.

İktidar:

Bir toplum içerisinde devletin, toplumu yönetebilme gücüne sahip olmasına iktidar denir, iktidarın gerçekleşme yolları, iktidarın kaynağı farklı temellere dayanabilir. İktidar sahibi devletin toplumu idare etmesine yönetim denir. Tarihsel koşulların değişmesi, devlet biçimlerinin, iktidarın kaynağının ve yönetim biçimlerinin değişmesinde etkilidir. Devlet, iktidar ve yönetim kavramları birbirleri ile yakından ilişkilidir.

Bürokrasi:

Devlet mekanizmasını oluşturan, devleti gerçek kılan, devlet işlerini uygulamaya geçiren, bürokratlardan (memurlardan) oluşan mekanizmadır.

Meşruiyet:

Devlet iktidarının hukuka uygunluğu, yasal bir zeminde bulunmasıdır.

Hukuk:

Toplumsal yaşantı içinde bireylerin diğer bireylere ve devletle olan ilişkilerini ya da devletin diğer devletlerle olan ilişkilerini düzenleyen ilke ve kurallar bütünüdür. Hukuka ait yazılı kurallara yasa, hukukun bireylere tanıdığı yetkiye hak denir. Bireylerin bu hakları kullanabilmelerine hukuki alanda özgürlük denir. Bu özgürlüklerin sonuçlarını kabul etmeye ise sorumluluk denmektedir.

Sivil toplum:

Bireylerin devlet karşısında bireysel değil, birlikte davranabilmeleri, hak ve özgürlüklerini savunabilmeleri için oluşturdukları birliklerdir. Sivil toplum örgütlerinin etkin olduğu toplumlarda devlet, birey üzerinde egemenlik kuramamaktadır. İnsanlar bir araya gelerek devletin yıkıcı gücü karşısında bir kuvvet oluştururlar ve haklarını savunurlar. Sivil toplum, çağdaş demokratik toplumların bir özelliğidir.

SİYASET FELSEFESİNİN TEMEL SORULARI

1) İktidarın kaynağı nedir?

İktidarın kaynağı problemi, iktidar sahibi güç olarak devletin halkı yönetme gücünü nereden aldığı anlamına gelir. Örneğin;

– Krallıklarda: iktidarın kaynağı gelenekler ve dindir.

– Teokrasilerde: iktidarın kaynağı tanrıdır.

– Demokrasilerde: iktidarın kaynağı halkın özgür iradesidir.

Felsefe tarihinde Platon'a göre devlet, insanların doğal ihtiyaçlarının bir sonucudur. İktidarın kaynağı ise yönetimde, adil bilgece davranacak insanların halkın işlerini idare etmelerine olan ihtiyaçtır. Böylece oluşan iktidar kaynağını, bireylerin doğal ihtiyaçlarından almaktadır. Karl Marx'a göre ise iktidar kaynağını, toplumsal sınıflar arasındaki mücadelede bulur. Bu mücadelede devleti kontrol eden sınıf, iktidarını, toplumsal koşullara, ekonomik yapıya ve devlet gücüne dayandırarak sürdürür. İktidar kaynağını ekonomik, sosyal ve tarihsel altyapıdan alır.

2) Meşruiyetin ölçüsü nedir?

Meşruiyet, yönetici gücün halkı yönetirken yasal bir zemine dayanması demektir. Yasal olma durumu farklı toplumsal—siyasi dönemler için farklı anlamlara gelmektedir.

– Monarşilerde: Yöneticinin tüm iradesi ve yaptıkları yasaldır.

– Teokrasilerde: Kutsal kaynaklara uyan yönetim yasaldır.

– Faşizmde: Diktatörün iradesi ve yaptıkları yasaldır.

– Komünizmde: Halk devrimi ilkelerine uygunluk yasaldır.

– Demokrasilerde: Halk iradesine ve hukuk kurallarına uygunluk yasaldır.

Platon'a göre; insanların yaşamlarını, ihtiyaçlarını karşılayacak, tehlikelerden koruyacak ve mutluluk sağlamayacak şekilde düzenleyen her iktidar, yasalda meşrudur. İbn-i Haldun'a göre; insanların korunma ihtiyacını yasalar ile garanti altına alan her iktidar yasaldır.

3) Egemenliğin kullanılma biçimleri nelerdir?
Siyaset bilimi açısından:
1) Geleneksel Egemenlik:

Egemenliğin kaynağı; örf ve âdetlerdir. Yöneten-yönetilen ilişkisi, geleneklere ve toplumsal inançlara göre düzenlenir. Egemenlik bir soya aittir ve babadan oğula geçer (Osmanlı İmparatorluğu'nda olduğu gibi).

2) Karizmatik Egemenlik:

Yönetilenlerin; liderde bulunan olağanüstü niteliklerin, kendilerini en iyi duruma getirecek yetenekte olduğunu kabul etmesi ile ortaya çıkar. Yöneticinin kişisel otoritesine itaat vardır. Önemli olan, yasalar, yazılı kurallar değil, liderin otoritesi, karizmasıdır.

Bu otorite olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir.

3) Akli(Rasyonel) Egemenlik:

Yönetimin yazılı hukuka göre sağlanmasıdır.

Yazılı hukuk; yönetilenler gibi yönetenleri de, pek çok açıdan sınırlandırır.

Bu tür egemenlik modeline hukuksal egemenlik adı da verilmektedir.

Örneğin; Türkiye Cumhuriyeti hukuk devleti

İktidar grubunun özellikleri açısından:
Oligarşi: Birkaç kişilik küçük bir grubun egemenliğidir.
Aristokrasi: Doğuştan ayrıcalıklı ve soylu bir sınıfın egemenliğidir.
Demokrasi: Çoğunluğun yani halkın egemenliğidir.
Egemenliğin kendi nitelikleri açısından:
Mutlakıyet:

Yöneticinin; yetki ve gücünün, mutlak ve sınırsız olduğu egemenliktir.

Meşrutiyet:

Yöneticinin; yetki ve gücünün, sınırlı ve koşullu olduğu egemenliktir. (Anayasal monarşi de denebilir.)

Cumhuriyet:

Bütün yönetimsel ilişkilerin yasalarla yapılandırıldığı ve sınırlandırıldığı toplumsal egemenliktir.

SİYASET FELSEFESİNİN TEMEL PROBLEMLERİ

1) Devlet – Düzen İlişkisi

Devlet, toplum içerisinde bir düzenin devamını sağlayan temel araç olma özelliğiyle, siyaset felsefesinin en temel kavramlarından biridir. Devletin nasıl bir düzen sağlayacağı, düzenin ne olduğu ya da devletin düzeni sağlayamaması durumunda ortaya çıkacak durumlar, siyaset felsefesinin temel problemlerini oluşturmaktadır.

a) Devleti doğanın devamı olarak gören yaklaşım:

Felsefe tarihinde Platon, Aristoteles gibi filozoflarca savunulan bu görüşe göre devlet, biyolojik bir organizma gibi doğanın bir devamıdır. İnsanın kendi kendisine yetememesi onu diğer insanlarla bir bütünlük kurmasını, devletin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Buna göre, devlet, insan doğasının zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

b) Devleti yapay bir varlık olarak gören yaklaşım:

Bu yaklaşıma göre devlet, insan doğasına uygun olmayan fakat toplu halde yaşamı devam ettirebilmek için bireyler arasındaki birtakım anlaşmalara, sözleşmelere dayanan bir düzen oluşturur.

Devletin ve bireyin karşılıklı sorumluluk ve hakları olduğunu savunan bu yaklaşım, bu hak ve sorumlulukların birtakım sözleşmelerle güvence altına alınmış olduğunu savunur. Böylece düzen, toplumun genel iradesini yansıtmış olmaktadır. J.J.Rousseau ve T.Hobbes gibi düşünürler bu fikri savunmaktadırlar.

Düzen:

Toplumsal tüm ilişkilerin sosyal, ekonomik vs. önceden belirlenmiş bir takım hukuk kurallarına uygun olarak sürdürülmesidir.

Karmaşa:

Toplumda hüküm süren düzenin çeşitli sebeplerle ortadan kalkması, toplumsal kuralların işlemez hâle gelmesi durumudur. Karmaşa durumunda alışılmış ilişkiler sona ereceğinden birçok birey tarafından karmaşa istenmeyen bir durumdur. Karmaşa ancak Ortaya çıkaranların çıkarına olan geçici bir durumdur. Yeni bir düzen ile toplumsal varlık devam eder. Diğer durumda toplumların varlıkları tehlikeye girer.

Ütopya:

Gerçek hayatta var olmamasına karşın, zihinde tasarlanan, olması istenen devlet ya da toplum düzenidir. Ütopik filozoflar, yaşadıkları toplumsal düzene bir takım eleştiriler getirerek kendilerine göre, olması gereken devlet ya da toplum düzenini açıklamışlardır.

A) İdeal devlet düzeni olabilir mi?

1) İdeal devlet düzeninin olmayacağını savunanlar

Sofistler:

Bu yaklaşıma göre doğada hüküm sürmekte olan bir doğal hukuk vardır. İnsanlar da bu hukuka uymalıdırlar. İnsanlar doğal hukukun yerine, kendi yaptıkları pozitif hukuku koyarak doğadaki uyumu bozmaktadırlar. İnsan pozitif hukuku ve onun temelinde bulunduğu devlet yapısını tümden reddetmeli ve doğal hukuka uymalıdır. İnsan ancak kendi doğasına uygun bir hukuka göre hareket ederse mutlu bir yaşama ulaşabilir.

Nihilistler:

Devletin, insan özgürlüklerini kısıtlayacağını savunan nihilistler, ideal bir devlet düzeninin olmayacağını söylerler.

Kinikler:

Devletin zararlı ve insan doğasına aykırı bir kurum olduğuna inanan düşünürlerdir.

Anarşistler:

Devlet hiyerarşik düzeni ile çıkardığı yasalarla insanlar arasındaki eşitsizliği artırır. Kendi istediği gibi yaşamayan insanlara yaptırımlar uygular. O halde devlet ve insanlar arasındaki tüm hiyerarşik düzenler yıkılmalıdır.

Devleti mülk sahibi bir grubun mallarının korunması için diğer insanlar grinde baskı kuran, özgürlükleri kısıtlayan bir kurum olarak görür anarşistler. Onlara göre ideal bir devlet düzeni olanaksızdır.

2) İdeal devlet düzeninin olabileceğini savunanlar

Özgürlükçüler:

İdeal devletin temeline özgürlük fikrini koyan liberaller, Sanayi Devrimi sonrasında soylulara baş- kaldıran sanayici ve tüccarların fikirlerini simgeliyordu. Locke ve A.Smith en tanınmış liberallerdendir. Liberallere göre bir şeyin kendini devlete adaması yanlıştır. Asıl, devlet bireyler için var olmalı, bireylerin her türlü yaşam ve

mülk edinme hakkını savunmalı, korumalıdır. İdeal bir devlet ve toplum düzeni ancak bu şekilde gerçekleştirilebilir.

Eşitlikçiler:

Liberalizmin ekonomik alanda büyük eşitliksizlikler ve sınıf mücadeleleri yaratacağını savunan sosyalistler, bu ayrımların ortadan kaldırılması ve toplumsal bir eşitlik getirilmesi gerektiğini savunur. Paranın adaletsiz dağılımı, üretim ilişkilerindeki dengesizlikler, insanların ürettikleri şeylere sahip olmamaları, insanlar arasındaki eşitsizlikler sınıflar arası çatışmaları ortaya çıkarmaktadır. İdeal devlet düzeninde devlet her türlü eşitsizliği ortadan kaldırır. İdeal bir devlet bu ortamı sağlayabilecek bir devlet olacaktır. S. Simon, R. Owen, K. Marx, F. Engels gibi düşünürler tanınmış sosyalist düşünürlerdir.

Adaletçiler:

Halklar arasında saygıyı ve adaleti temel alan bu yaklaşım herkes için aynı ve ortak kuralları öngörmektedir. Günümüz demokrasileri bu yaklaşımdan esinlenmektedir.

ÜTOPYALAR

Gerçekleşmesi İstenen Ütopyalar:

"Ütopya" T.More:

T.More herkesin eşit olduğu, paranın ve özel mülkiyetin olmadığı, herkesin eşit ve az süreyle çalıştığı, geri kalan zamanda bilim ve sanatla ilgilendiği bir toplum düzeni hayal etmiştir.

"Güneş Ülkesi" Campanella:

Herkesin eşit ve her şeye ortak olduğu bu toplum modelinde, yönetici rahip ve aynı zamanda filozof olan bir kişidir.

"Devlet" Platon:

Platon, erdemi çalışkanlık olan işçiler; erdemi cesaret olan bekçiler ve erdemi adalet ve bilgelik olan yöneticilerden oluşan, idealar kuramına uygun bir ideal devlet tasarlamıştır. Platon'a göre yöneticisi filozof olmayan her toplum çökmeye mahkûmdur.

Gerçekleşmesi İstenmeyen Ütopyalar (Karşı Ütopyalar ya da Korku Ütopyaları);

"Cesur Yeni Dünya" A.Huxley:

Tüm insanların kuluçka merkezlerinde üretildiği; sevgi, acıma gibi duyguların insan hayatında olmadığı; din, sanat ve felsefe yapılmayan, bunun yerine, insanların bedensel hazza ve sınırsız eğlenceye gömülü bir şekilde yaşadığı; insan ilişkilerinin mekanikleştiği; anne ve babadan doğarak dünyaya gelmenin ayıp kabul edildiği; insani duyguların körelip çıkara dayalı ilişkilerin yaşandığı bir toplum düzenini eleştirir. Huxley bu yapıtıyla; hızlı teknolojik ilerlemelerin insanlığın üzerinde yarattığı yıkıcı ve dejenere edici etkiyi anlatmak istemiş ve insanları bu konuda uyarmaya çalışmıştır.

"1984″ G.Orwell

Dünya sürekli soğuk savaş halindeki üç bölgeye ayrılmıştır. İnsanlık “Büyük Birader” tarafından izlenmektedir. İnsanlar tepkisiz ve korkaktır. Orwell bu eserinde totaliter, baskıcı ve faşizan yönetimleri eleştirmektedir. Gelecekte insanlığı çok büyük bir baskı rejiminin beklediğini ve buna karşı önlem almak gerektiğini vurgulamaktadır.

AOFDersleri.com